

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การค้าระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากกฎแหล่งกำเนิดสินค้าของแต่ละประเทศไม่เป็นมาตรฐานเดียวกันเป็นอุปสรรคและเครื่องมือกีดกันทางการค้า เป็นสาเหตุสำคัญที่องค์การการค้าโลกได้จัดทำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ระบบที่ไม่ให้สิทธิพิเศษขึ้น ซึ่งเป็นหลักเกณฑ์ที่ใช้กับประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก อย่างเสมอภาคกัน ในฐานะที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกจึงต้องผูกพันปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของกฎฯ นี้ แต่ก่อนที่กฎฯ นี้จะมีผลบังคับใช้ในปี 2545 ประเทศไทยได้เตรียมการอย่างไรบ้าง ภาคอุตสาหกรรม การส่งออกของไทยจะได้รับผลกระทบหรือไม่ กรมศุลกากรควรมีบทบาทอย่างไรในเรื่องนี้ การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์ที่จะตอบคำถามเหล่านี้ แต่โดยที่หลักเกณฑ์ของกฎฯ นี้ครอบคลุมสินค้าที่นำเข้าและส่งออกตามพิกัดฮาร์โมนไนส์ทั้ง 97 ตอน และการพิจารณาแหล่งกำเนิดของสินค้าจะต้องพิจารณาเป็นแต่ละสินค้าเป็นกรณี ๆ ซึ่งมีวิธีการที่อาศัยเทคนิคที่ซับซ้อนและลึกซึ้ง การศึกษานี้จึงยกตัวอย่างกลุ่มสินค้าข้าวซึ่งเป็นสินค้าเกษตรกรรมที่สำคัญและทำรายได้ให้ประเทศไม่น้อย โดยปริมาณการส่งออกข้าวของไทยเป็นอันดับหนึ่งของโลก ต่อเนื่องมาหลายทศวรรษแล้วจนถึงปัจจุบัน กลุ่มสินค้าข้าวของไทยจะได้รับผลกระทบจากกฎฯ นี้หรือไม่ กรมศุลกากรมีบทบาทต่อการปรับตัวของภาคเอกชนในเรื่องนี้จริงหรือไม่อย่างไร การศึกษาได้ทำการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยทำการศึกษาเชิงคุณภาพเป็นหลัก

หลักเกณฑ์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้องค์การการค้าโลก มีหลักสำคัญ 2 ข้อคือ

1. หลักการเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของสินค้านั้นหรือหลักของการใช้วัสดุในประเทศเดียวทั้งหมด (Wholly Obtained Goods)
2. กระบวนการจัดทำอย่างมีนัยสำคัญหรือกระบวนการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (Substantial Transformation)

หลักในข้อ 2 ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิกัดขึ้น หรือเกิดจากการประกอบ หรือการทำให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็นต้น และสำหรับสินค้าประเภทเครื่องไฟฟ้าอิเล็กทรอนิกส์ เครื่องจักรกล และ อุปกรณ์สื่อสาร จะมีหลักเกณฑ์ของส่วนประกอบที่ทำหน้าที่หลักเข้ามาเกี่ยวข้อง จะเห็นว่าหลักเกณฑ์ของกฎนี้ค่อนข้างสลับซับซ้อนและลึกในด้านเทคนิคของกระบวนการผลิต

ผสม ประกอบ ฯลฯ การเจรจาการค้าระหว่างประเทศใน การเลือกหลักเกณฑ์การได้แหล่งกำเนิดของสินค้าแต่ละประเภท เป็นเรื่องของการเจรจาต่อรองทางการเมืองของกลุ่มผลประโยชน์ คือ ประเทศสมาชิกองค์การการค้าโลก ที่เป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจย่อมมีอำนาจในการต่อรองสูงกว่าประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งไทยด้วย อย่างไรก็ตามการหลีกเลี่ยงไม่นำกฎมาปฏิบัติ คงเป็นไปได้ ประเทศสมาชิกทำได้เพียงชะลอเวลาการบังคับใช้ให้นานที่สุด อนึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎในด้านต่าง ๆ รวมทั้งผลกระทบด้านบวกและลบต่อประเทศ เพื่อร่วมกันจัดทำแนวทางแก้ไขและหลีกเลี่ยงผลกระทบด้านลบของกฎน่าจะเหมาะสมกว่า ส่วนผลดีที่ได้เปรียบควรรักษาให้คงอยู่และพัฒนาให้มีตลอดไปและเป็นผลได้เปรียบมากยิ่งขึ้น

แนวความคิด ทฤษฎี การมององค์การเป็นระบบเปิด ที่ได้รับอิทธิพลของระบบการค้าระหว่างประเทศมากระทบ โดยเฉพาะกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้องค์การการค้าโลก ซึ่งเป็นพันธะที่จะต้องผูกพัน ภาคเอกชน ภาคการผลิต ภาครัฐ กรมศุลกากรจะต้องปรับตัวและพัฒนาบทบาทและภารกิจของตน ให้สอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก การนำกรอบแนวคิดและทฤษฎีมาวิเคราะห์แก้ไข้ปัญหา อุปสรรค ตลอดจนการเสนอแนะเชิงนโยบาย โดยศึกษากรณีการได้มาซึ่งแหล่งกำเนิดของข้าวไทยและแนวโน้มผลกระทบต่อกลุ่มสินค้านี้ในอนาคต เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพโดยศึกษาจากข้อมูลการวิจัยที่มีการศึกษามาแล้วในภาพรวมของสถานการณ์ข้าวโลก และข้าวของไทย ประกอบการวิเคราะห์หลักเกณฑ์การได้มาซึ่งแหล่งกำเนิดของหลัก Wholly Obtained Goods รวมทั้งการสัมภาษณ์บุคคลต่าง ๆ ที่มีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์เกี่ยวข้องโดยตรง ซึ่งได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐ จากกรมการค้าต่างประเทศ กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ ผู้เชี่ยวชาญของกรมศุลกากรด้านนโยบายต่างประเทศ และผู้เชี่ยวชาญด้านประเมินอากร และภาคเอกชน ได้แก่ ประธานสมาคมผู้ส่งออกต่างประเทศ สภาหอการค้าไทยสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย

การศึกษาครั้งนี้ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานที่กำหนดไว้ 2 ประการคือ

1. ปริมาณการส่งออกของกลุ่มสินค้าข้าวได้รับผลกระทบจากการใช้หลักเกณฑ์กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ WTO
2. บทบาทของกรมศุลกากรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการปรับขีดความสามารถของภาคอุตสาหกรรมส่งออกในการได้แหล่งกำเนิดสินค้า

จากผลการวิเคราะห์ในบทที่ 4 ผู้ศึกษาสรุปได้ว่าในสมมติฐานข้อ 1 นั้น ผู้ศึกษาปฏิเสธสมมติฐาน เพราะผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสินค้าข้าวที่ส่งออกของไทยตามพิกัดฯ 1006.10 ถึง

1006.40 ไม่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้องค์การการค้าโลก โดยเฉพาะหลัก Wholly Obtained ข้าวไทยในกลุ่มนี้ยังมีแหล่งกำเนิดเป็นของไทย แต่ในส่วนของปริมาณข้าวที่ส่งออกในอนาคตอาจจะลดลงด้วยปัจจัยอื่น เช่น มีคู่แข่งที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงกว่า ได้แก่ เวียดนาม รวมทั้งมาตรการกีดกันทางการค้าอื่น ๆ อุปสรรคจากภัยธรรมชาติ เป็นต้น

สำหรับสมมติฐานข้อ 2 การศึกษาสรุปได้ว่า การที่ภาคอุตสาหกรรมส่งออกจะได้แหล่งกำเนิดสินค้าหรือไม่ ปัจจัยหนึ่งเนื่องจากบทบาทของศุลกากรในการผลักดันส่วนภาคเอกชนพร้อมและประสงค์จะเปลี่ยนแปลงหรือไม่ ขึ้นอยู่กับภาคอุตสาหกรรมนั้น ๆ ในการตัดสินใจประกอบกับปัจจัยในหลาย ๆ ด้าน ศุลกากรมีบทบาทสำคัญในส่วนของกรจัดทำกฎ การเผยแพร่ และการนำกฎไปสู่ภาคปฏิบัติ โดยการอำนวยความสะดวกรวดเร็ว โปร่งใส เสมอภาค ยุติธรรม ในการนำเข้า-ส่งออก ส่วนกระบวนการแปรสภาพปัจจัยนำเข้าเป็นผลผลิตส่งออกนั้น เป็นหน้าที่ภาคเอกชนโดยตรง กรมศุลกากรทำหน้าที่ชี้แนะสภาพปัญหา (Diagnosis) ของปัจจัยการผลิตและหรือกระบวนการผลิตแล้วอำนวยความสะดวก (Facilitator) ให้ภาคการผลิตรู้ถึงปัญหาและสามารถแก้ปัญหา (Problem solving) และเรียนรู้ (Learning) หลักเกณฑ์ที่จะได้แหล่งกำเนิดสินค้าเป็นของไทย ตลอดจนไปช่วยในเรื่องนโยบาย การให้สิทธิประโยชน์ทางด้านภาษี การวิจัยค้นคว้าพัฒนา เป็นต้น ซึ่งต้องศึกษาเป็นรายสินค้าเป็นกรณีไป จึงขอฝากและเชิญชวนให้มีการศึกษาในเรื่องนี้ในขอบข่ายที่กว้างขึ้น สำหรับกลุ่มสินค้าอื่น ๆ ในอนาคต และใคร่ตั้งข้อสังเกตไว้ว่า การได้มาซึ่งแหล่งกำเนิดสินค้าเป็นของไทยนั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็นสำหรับสินค้าทุกประเภท สินค้าบางประเภทการไม่ได้แหล่งกำเนิด แต่ไทยสามารถขายสินค้าที่เป็นวัตถุดิบชั้นกลางออกไปได้มาก เพื่อนำไปผลิตเป็นสินค้าสำเร็จรูปที่มีชื่อเสียงทางการค้ามาก ๆ ราคาสูงในตลาดโลก การได้แหล่งกำเนิดเป็นของประเทศอื่นก็เป็นผลดีต่อประเทศไทยด้วย อาทิ การส่งออกหนังฟอกย้อมสีแล้วเพื่อไปผลิตเป็นเครื่องหนังสำเร็จรูปแบรนด์เนมที่มีชื่อเสียง ราคาสูง ในกลุ่มประเทศยุโรป แม้ไทยจะไม่ได้แหล่งกำเนิดเครื่องหนังยี่ห้อดังกล่าว แต่ผลดีคือ สามารถจำหน่ายหนังสัตว์ออกได้จำนวนมาก เป็นต้น

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 กรณีศึกษาการได้แหล่งกำเนิดของกลุ่มสินค้าข้าวและผลกระทบจากผลสรุปการศึกษาในกรณีการได้มาซึ่งแหล่งกำเนิดของกลุ่มสินค้าข้าว

แม้ว่าไทยจะไม่ได้รับผลกระทบจากหลักเกณฑ์การพิจารณาแหล่งกำเนิดภายใต้ระบบที่ไม่ได้ให้สิทธิพิเศษขององค์การการค้าโลกนี้ แต่ปริมาณการส่งออกของข้าวไทยอาจสูญเสียศักยภาพในการแข่งขันในตลาดโลก หากปัญหาที่เป็นอยู่ในอดีตและปัจจุบันยังไม่ได้รับการแก้ไขและคงอยู่ต่อไปถึงอนาคต อาทิ การทำนาที่ยังคงพึ่งธรรมชาติ เรื่องน้ำ ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ เมล็ดพันธุ์ ผลผลิตภาพ อัตราการใช้ปุ๋ย เทคโนโลยีการเกษตร การค้นคว้าวิจัยและพัฒนา การชลประทาน รวมถึงนโยบายภาครัฐในการช่วยเหลือเกษตรกร

ในด้านการเพิ่มผลผลิตภาพหรือผลผลิตต่อไร่ นั้น สำหรับบริเวณที่ไม่เหมาะกับการทำนาสภาพพื้นดินเสื่อมโทรมให้ผลผลิตต่ำ ควรเลิกการทำนาหันไปทำการเกษตรอย่างอื่น ส่วนบริเวณที่เหมาะสมกับการทำนา เช่น ภาคอีสาน และภาคกลาง ควรมีโครงการชลประทานอย่างทั่วถึงเพิ่มพื้นที่การทำนาปีละ 2 ครั้งให้มากขึ้น การควบคุมการตัดไม้ทำลายป่า เพื่อลดการเกิดภัยธรรมชาติเรื่องน้ำท่วม ตลอดจนการเพิ่มอัตราการใช้ปุ๋ย การนำเอาเทคโนโลยีและเครื่องจักรด้านการเกษตรเข้ามาใช้ให้มากขึ้น จะช่วยลดต้นทุนการผลิตได้ ข้าวที่ส่งออกจะมีต้นทุนต่ำลง ผลผลิตภาพการผลิตจะเพิ่มขึ้น ด้านนโยบายรัฐในการยกเว้นภาษีการนำเข้าเครื่องจักรเพื่อการเกษตร และเคมีภัณฑ์ด้านการเกษตร ตลอดจนการสนับสนุนส่งเสริมด้านการวิจัยพัฒนาเมล็ดพันธุ์ กระบวนการผลิต คุณภาพสินค้า มาตรฐานคุณภาพข้าว และด้านการตลาด เป็นต้น จะทำให้ปริมาณการผลิตและการส่งออกข้าวของไทยยังคงความสำคัญในตลาดโลกตลอดไป

นอกจากสินค้าเกษตรกรรมที่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับผลกระทบจากกฎ ดังกล่าว สำหรับ สินค้าอุตสาหกรรมและสินค้าอื่น ๆ ที่ได้รับผลกระทบจะมีแนวทางแก้ไขได้ดังนี้

1. ในกรณีที่น่าจะนำเข้าสินค้ามาเป็นของกอง (bulk) มาแบ่งบรรจุใหม่แล้วส่งออก สินค้าส่งออกนี้จะไม่ได้แหล่งกำเนิดเป็นของไทย แนวทางแก้ไขคือให้เพิ่มกระบวนการบรรจุอย่างมีนัยสำคัญ ที่ต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยหรือการใส่สารเติมแต่งบางอย่างลงไปที่จะทำให้สินค้ามีมูลค่าเพิ่มขึ้น เป็นต้น
2. ถ้าการผลิตสินค้าเพื่อส่งออกนี้เกณฑ์การได้แหล่งกำเนิดสินค้าอยู่ที่แหล่งกำเนิดของปัจจัยนำเข้า (inputs) แล้ว การเปลี่ยนมาใช้วัตถุดิบในประเทศเป็นการทดแทน หรือลงทุนผลิตวัตถุดิบเองจะทำให้ได้แหล่งกำเนิดเป็นของไทย
3. ถ้าหากการไม่ได้แหล่งกำเนิดสินค้าเกิดจากกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นกระบวนการอย่างง่าย แก้ไขโดยการเพิ่มขึ้นตอนการผลิตก่อนหน้าหรือตามหลังกระบวนการผลิตที่ดำเนินการอยู่เดิมและหรือปรับปรุงขั้นตอนการผลิตให้ครบวงจรมากขึ้น

ข้อเสนอแนะที่กล่าวมาข้างต้นมีหลักการอยู่ที่เปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้าและหรือพัฒนากระบวนการผลิตให้ครบวงจรและเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ไทยอาจจะขอความร่วมมือกันเองในการให้สิทธิประโยชน์ในระดับทวิภาคี อุดหนุนสินค้าซึ่งกันและกัน เป็นต้น

5.2.2 ข้อเสนอแนะด้านกรมศุลกากร

การนำกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้ามาเป็นหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสัญชาติของสินค้านำเข้าและส่งออก ซึ่งขณะนี้ไทยยังไม่มีกฎที่ใช้พิจารณาสำหรับสินค้าทั่วไป คงมีแต่หลักเกณฑ์ของแหล่งกำเนิดสินค้าภายใต้ระบบสิทธิพิเศษ เช่น การพิจารณาให้โควตา สินค้าภายใต้ระบบให้สิทธิพิเศษทางภาษีของ CEPT AFTA เป็นต้น ดังนั้นหลักเกณฑ์ของกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าของ WTO นี้จึงเป็นเรื่องใหม่สำหรับประเทศไทย ในฐานะที่กรมศุลกากรเป็นหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนการส่งออก และการชี้แนะแนวทางให้ภาคการผลิตเพื่อส่งออก ควรแก้ไขปรับปรุงในส่วนที่เกี่ยวกับกรมศุลกากรเพื่อให้กฎนี้ไม่เป็นอุปสรรคทางการค้าระหว่างประเทศ แต่เพื่อความเป็นธรรมและโปร่งใส กรมศุลกากรควรดำเนินการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาต่อไปอย่างต่อเนื่องและจริงจัง คือ การปฏิรูปกระบวนการทำงานและด้านอื่น ๆ ให้สามารถทำงานอย่างสอดคล้องประสานกันเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ซึ่งสรุปตามแนวคิดของ 7's โมเดลแมคคินซี ได้ดังนี้

1. การบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategy) กำหนดภารกิจและเป้าประสงค์ให้ชัดเจน คือ มุ่งส่งเสริมสนับสนุนการส่งออก การเป็นผู้นำศุลกากรในภูมิภาคนี้ การให้ความสำคัญกับการค้าระหว่างประเทศ การมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกลและเป็นสากล
2. โครงสร้าง (Structure) องค์กรจะต้องลดความสลับซับซ้อนลง สายบังคับบัญชาสั้นลง มีรูปแบบที่เรียบง่าย ขนาดเล็กลง แต่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดความคล่องตัว มีการกระจายอำนาจการตัดสินใจให้หน่วยงานในพื้นที่
3. ระบบและวิธีการ (System) ระบบบริหารงานบุคคล การแต่งตั้งโยกย้าย หมุนเวียนสลับเปลี่ยนงาน การเลื่อนขั้นเลื่อนระดับ จะต้องโปร่งใส ยุติธรรม ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบคุณธรรม ระบบงานและข้อมูลจะต้องเป็นระบบมากขึ้น สมบูรณ์ ถูกต้องและทันสมัย เพื่อเป็นข้อมูลในการตัดสินใจและวางแผนของฝ่ายบริหาร เช่น การพัฒนาระบบการให้บริการด้วยอีดีไอให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางมากขึ้น และสามารถเชื่อมต่อกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน

4. พนักงานหรือทีมงาน (Staff) ต้องพัฒนาคนให้เปลี่ยนความคิดกับการยึดถือระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ อย่างเคร่งครัด มาเป็นการยึดเป้าประสงค์คือการมุ่งบริการและสร้างความประทับใจ การทำงานด้วยความโปร่งใส ยุติธรรม เสมอภาคในการบริการประชาชนทุกระดับชั้น กล่าวโดยสรุปคือ เปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมขององค์กร และวัฒนธรรมของคนในองค์กร

5. รูปแบบของการบริหาร (Style) จะต้องเปลี่ยนแปลงความคิดของผู้บริหารระดับบนเปลี่ยนรูปแบบจากการบริหารตามลำดับสายบังคับบัญชาเป็นการบริหารระบบทีมงาน ให้ความเป็นกันเอง รับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ใต้บังคับบัญชามากขึ้น เพราะผู้ปฏิบัติย่อมใกล้ชิดกับปัญหามากกว่า

6. วัตถุประสงค์ร่วม (Shared Value) ของคนในองค์กรทั้งผู้บริหารระดับบน ระดับกลาง และระดับปฏิบัติงานจะต้องร่วมมือในการกำหนด ภารกิจ วัตถุประสงค์ วิสัยทัศน์ การวางแผน การเปลี่ยนแปลง การแก้ไขปัญหา รวมทั้งการประเมินผลการปฏิบัติงานร่วมกัน นำแนวคิดการบริหารโดยยึดวัตถุประสงค์ (MBO) มาใช้ เป็นต้น

7. ทักษะ (Skill) ต้องพัฒนาให้คนในองค์กรมีทักษะในการใช้ภาษาและการใช้เทคโนโลยีในการปฏิบัติงานให้มากขึ้นและอย่างแพร่หลายทั่วถึง รวมทั้งทักษะของการคิด การเรียนรู้อย่างเป็นระบบ

นอกจาก 7 ด้านที่กล่าวข้างต้นแล้ว ควรพัฒนาระบบอีดีไอให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น สามารถเชื่อมต่อข้อมูลกับภาคเอกชน ธนาคาร สายการบิน บริษัทเดินเรือ คลังสินค้า ฯลฯ เพื่อขยายขอบข่ายการบริการให้กว้างขึ้น รวมทั้งการประชาสัมพันธ์ ให้สิทธิประโยชน์จูงใจผู้นำเข้าและผู้ส่งออกให้นิยมใช้มากขึ้น โดยกรมศุลกากรควรดำเนินการแก้ไข และจัดการกับปัจจัยพื้นฐานดังต่อไปนี้ที่จะสนับสนุนการพัฒนาระบบอีดีไอให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นคือ

- คอมพิวเตอร์และระบบอุปกรณ์จำนวนไม่น้อยยังมีศักยภาพต่ำอยู่ ควรได้พัฒนาให้สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้คุ้มค่า
- ข้อมูลในด้านต่าง ๆ ที่เป็นระบบมากขึ้น ไม่ซ้ำซ้อน กระจัดกระจาย และเป็นมาตรฐาน รวมทั้งการจัดทำแฟ้มข้อมูลพื้นฐานด้านต่าง ๆ
- พัฒนาคนให้มีทักษะในด้านเทคโนโลยี

ไม่เพียงแต่กรมศุลกากรจะต้องเปลี่ยนแปลง พัฒนาในด้านต่าง ๆ ที่กล่าวแล้ว ภาคเอกชนและองค์กรสาธารณะที่ไม่ใช่ภาครัฐจะต้องร่วมมือกันในการศึกษา วิจัย และพัฒนา

สร้างผลงานสู่สังคมมากขึ้น การศึกษาของผู้ศึกษานี้เป็นเพียงจุดเริ่มต้น จุดประกายให้มีการศึกษา และคาดคะเนผลกระทบกับกลุ่มสินค้าอื่น ๆ ที่เป็นสินค้าส่งออกสำคัญ ทำรายได้ให้กับรัฐ เช่น กลุ่มสินค้าเครื่องจักรกล และอิเล็กทรอนิกส์ กลุ่มยางและผลิตภัณฑ์ยาง กลุ่มสิ่งทอ กลุ่มอาหาร กลุ่มพลาสติก เป็นต้น

สำหรับภาคเอกชนและภาคการผลิตจะต้องรวมกลุ่มในลักษณะเป็นสังคมเครือข่าย (Social network) เพื่อถ่ายทอดความรู้สู่กัน การแก้ปัญหาาร่วมกัน การกำหนดวัตถุประสงค์ร่วมกัน การรวมตัวยอมทำให้เกิดพลังและอำนาจการต่อรอง การแข่งขันกีดกันกันเองต่างคนต่างทำ จะไม่เป็นประโยชน์กับประเทศ ถึงเวลาที่จะต้องรวมตัวเพื่อต่อสู้กับอุปสรรคของการค้าระหว่างประเทศที่นับวันจะพัฒนาเป็นรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลายมากขึ้น

การนำหลักเกณฑ์กฎในส่วนที่ชัดเจนแล้วมาทดลองปฏิบัติเป็นโครงการนำร่อง ก่อนกับบางกลุ่มสินค้า เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในส่วนของคุณลักษณะเพื่อวางแผนแก้ปัญหาในเวลาที่มีผลใช้บังคับในอนาคต

จากข้อเสนอแนะที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งการวางแผน กลยุทธ์ระดับกรม ให้สอดคล้องกับระดับประเทศ และระดับโลก รวมทั้งสอดคล้องกับภาคเอกชน การพัฒนาคน พัฒนาระบบการทำงานตามแนวคิดของการรีอปรับระบบ การวางแผนแก้ไขจุดอ่อนของภาคการผลิตในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ การได้แหล่งกำเนิดสินค้าด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ในลักษณะสังคมเครือข่าย เพื่อให้กฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าไม่เป็นอุปสรรคเพื่อกีดกันทางการค้าแต่เพื่อส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของสังคมโลกต่อไป
